

ИЗВЕШТАЈ О ОЦЕНИ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ

I ПОДАЦИ О КОМИСИЈИ		
1. Датум и орган који је именовао комисију: Наставно-научно веће Универзитета у Новом Саду Природно-математичког факултета		
Наставно-научно веће Природно-математичког факултета Универзитета у Новом Саду на 16. седници одржаној 09.02.2023.		
2. Састав комисије у складу са <i>Правилима докторских студија Универзитета у Новом Саду</i> :		
1. др Александра Драгин	редовни професор	Туризам, 21.01.2018.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Природно-математички факултет у Новом Саду	Председник комисије	
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
2. др Татјана Пивац	редовни професор	Туризам, 01.03.2020.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Природно-математички факултет у Новом Саду	ментор	
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
3. др Марко Д. Петровић	виши научни сарадник	Туризам, 21.12.2020
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Географски институт „Јован Цвијић” САНУ	ментор	
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
4. др Кристина Кошић	редовни професор	Туризам, 26.12.2019.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Природно-математички факултет у Новом Саду	члан	
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
5. др Славица Томић	редовни професор	Менаџмент, 07.05.2019.
презиме и име	звање	ужа научна област и датум избора
Економски факултет у Новом Саду	члан	
установа у којој је запослен-а		функција у комисији
II ПОДАЦИ О КАНДИДАТУ		
1. Име, име једног родитеља, презиме: Тамара, Александар, Божовић		
2. Датум рођења, општина, држава: 06.10.1993., Лозница, Србија		
3. Назив факултета, назив претходно завршеног нивоа студија и стечени стручни/академски назив: Универзитет у Новом Саду, Природно математички факултет, мастер академске студије, мастер туризмолог		
4. Година уписа на докторске студије и назив студијског програма докторских студија: 2018/2019. година, Доктор наука-геонауке (туризам)		

III НАСЛОВ ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Могућност примене концепта спорог туризма и стварања јединственог туристичког производа заснованог на ставовима локалних заједница регије Западна Србија.

IV ПРЕГЛЕД ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Навести кратак садржај са назнаком броја страница, поглавља, слика, схема, графикана и сл.

Докторска дисертација написана је на српском језику, ћириличним писмом, са кључном документацијском информацијом писаном на српском и енглеском језику. Дисертација укупно садржи 227 страна, са издвојених 9 поглавља:

1. Увод (стр. 8–16): Дефинисање предмета, циља, задатака и хипотеза докторске дисертације.
2. Концепт спорог туризма и његове карактеристике (стр. 17–50): Спори туризам или споро путовање; Настанак и развој концепта спорог туризма; Филозофија спорог покрета (slow movement); Покрет споре хране; Покрет спорих градова; Дефинисање концепта спорог туризма; Атрибути/аспекти спорог туризма; Димензије и оквири спорог туризма; Приступи дефинисању спорог туризма; Повезаност са другим видовима туризма; Рурални туризам као битан потенцијал развоја спорог туризма; Споре дестинације; Мотивација у спором туризму; Веза мотивације у спором и руралном туризму.
3. Улога локалне заједнице у развоју туризма (стр. 51–57).
4. Преглед истраживаног подручја (стр. 58–88): Туристичко-географски положај; Природни потенцијали за развој туризма; Рељеф; Клима; Хидрографске одлике; Биљни и животињски свет; Друштвени и културни потенцијали за развој туризма; Историја, култура и споменици културе; Становништво и насеља: Привреда.
5. Тренутно стање и модел управљања туризмом (стр. 89–97): Приоритетни туристички производи; Органи управљања туризмом.
6. Методологија (стр. 98–117): Инструмент истраживања; Дизајнирање анкетног упитника; Дизајнирање интервјуа; Узорак, простор и процедура истраживања; Методе коришћене у обради и анализи података; Постављање хипотеза истраживања.
7. Резултати истраживања (стр. 118–164): Приказ резултата истраживања-локално становништво Западне Србије; Социодемографске карактеристике испитаника; Експлоратона факторска анализа; Анализа резултата добијених помоћу статистичких корелација; Дескриптивна статистичка анализа добијених резултата; Регресиона анализа; Т-тест за независне узорке; Једнофакторска анализа варијансе (ANOVA); Приказ резултата истраживања-носиоци туристичке понуде; Разумевање концепта спорог туризма и потенцијал дестинације; Опште карактеристике капацитета понуде; Спремност за укључивање у развој спорог туризма.
8. Дискусија (стр. 165–180): Ставови локалног становништва о развоју туризма у Западној Србији; Ставови носилаца туристичке понуде Западне Србије.
9. Закључак (стр. 181–190): Научни и практични допринос истраживања; Ограничења и предлози за будућа истраживања.

У раду је такође дат један прилог: Прилог 1. Анкетни упитник за локално становништво. Дисертација такође садржи 42. слике, 40 табела и 2 графикана. У дисертацији је наведено 370 извора литературе и 6 веб-сајтова.

V ВРЕДНОВАЊЕ ПОЈЕДИНИХ ДЕЛОВА ДОКТОРСКЕ ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Комисија сматра да је наслов докторске дисертације „Могућност примене концепта спорог туризма и стварања јединственог туристичког производа заснованог на ставовима локалних заједница регије Западна Србија“ јасно дефинисан и приказује суштину обрађене проблематике.

1. У првом поглављу (Увод) представљен је кратак преглед релевантне литературе који приказује проблематику уско повезану са темом самог рада. У овом делу наведен је предмет дисертације, постављени су циљеви и дефинисане су хипотезе дисертације.

Комисија закључује да је увод одговарајући за постављену тему. Циљ рада и хипотезе су јасно постављене.

2. Наредно поглавље (Концепт спорог туризма и његове карактеристике) садржи пет потпоглавља којима се детаљно представља проучавана проблематика. У овом поглављу детаљно су приказани и анализирани основни појмови кључни за тематику ове студије. То су: спори туризам, споро путовање, спори покрет, покрет споре хране, покрет спорих градова. Наведени појмови су детаљно приказани и представљен је њихов настанак, карактеристике, постојеће дефиниције, атрибути и аспекти.

3. Следеће поглавље (Улога локалне заједнице у развоју туризма) има за циљ да представи важност и улогу коју локална заједница може да има у развоју туризма у дестинацији, а са циљем да се да преглед литературе досадашњих истраживања на ову тему.

4. Четврто поглавље представља детаљан приказ и преглед истраживаног подручја – Западне Србије. У овом поглављу представљене су све карактеристике регије које су битне за туристички развој. Детаљно су приказани туристичко-географски положај, природни потенцијали, али и друштвени и културни потенцијали за развој туризма.

5. Поглавље тренутно стање и модел управљања туризмом даје детаљан приказ приоритетних туристичких производа као и органе управљања туризмом, како би се на основу тренутног стања могли дати предлози за даљи развој и унапређење.

Комисија закључује да су поглавља која се односе на Концепт спорог туризма и његове карактеристике, Улогу локалне заједнице у развоју туризма, Преглед истраживаног подручја, и Преглед тренутног стања и модела управљања туризмом концептуално и садржајно одговарајући за постављену тему. Поглавља садрже детаљно наведену релевантну домаћу и страну литературу из истраживане области. Истраживано поручје у одговарајућем обиму и садржају представљено је за потребе тематике истраживања и донесених закључака.

6. Шесто поглавље (Методологија) наводи детаљан приказ дизајнирања анкетног упитника и интервјуа коришћеног у сврху истраживања. Детаљно је приказан узорак истраживања, простор, и процедура истраживања. Такође, наведене су методе коришћене у обради и анализи података и процес постављања хипотеза истраживања. Научна вредност овог поглавља је велика с обзиром да је аутор креирао истраживање које до сада није спроведено на тему спорог туризма, а чија основа и концепт могу имати широку примену и на друге туристичке дестинације на међународном нивоу.

Комисија закључује да је методолошки поступак јасно и прецизно дефинисан. У методолошком поступку су све нове промене и иновације добро објашњене и оправдане. Информациона основа је добро постављена.

7. Поглавље резултати истраживања је изузетно обимно и у њему су детаљно приказани и интерпретирани резултати анкетног истраживања на тему „Став локалног становништва о развоју туризма у регији Западна Србија“ и резултати анализе интервјуа спроведеног са носиоцима туристичке понуде регије Западна Србија.

Главни циљеви истраживања из два дела били су да се истраже ставови локалног становништва и ставови испитаника који представљају део туристичке понуде Западне Србије, о тренутном задовољству и жељи да се укључе у развој спорог туризма у својој регији, као и да се истраже и представе користи које локална заједница може остварити развојем спорог туризма на дестинацији. На основу оба истраживања, добијени су јасни резултати који су детаљно интерпретирани у наставку поглавља. Квалитативни део истраживања спроведен међу носиоцима туристичке понуде представља новину и има посебан значај јер је прво истраживање оваквог типа на тему спорог туризма у Србији. Добијени резултати нам дају увид у тренутно стање и потенцијале регије Западна Србије о могућности развоја спорог туризма, и указују нам на шта се треба фокусирати у будућности. Резултати истраживања представљају добар показатељ туристичкој привреди јер прецизно указују на карактеристике тржишта као и на досадашње недостатке и препреке за даљи развој овог вида туризма.

8. У поглављу Дискусија анализирани су представљени додатни коментари о резултатима истраживања. На основу приказа резултата и прегледа литературе, резимиране су карактеристике спорог туризма и могућности његове примене у остваривању конкурентске предности Србије као туристичке дестинације. Сходно циљевима докторске дисертације, дискусија је представљена кроз две целине (Ставови локалног становништва о развоју туризма у Западној Србији; Ставови носилаца туристичке понуде Западне Србије).

Комисија оцењује да су поглавља Резултати и Дискусија прегледно и разумљиво написани, да су резултати истраживања оригинални, јасно приказани и интерпретирани. Кандидаткиња је студиозно и објективно, помоћу савремених и одговарајућих математичких и статистичких алата, детаљно анализира и интерпретирала добијене резултате.

9. Поглавље Закључак обухвата сумиране све резултате истраживања, који говоре о тренутном стању развоја туризма, могућностима и проблемима развоја спорог туризма у Западној Србији. Такође, у оквиру овог поглавља дате су јасне смернице и предлози за научни и практични допринос истраживања, али су наведена и ограничења и предлози за будућа истраживања.

Комисија закључује да су остварени планирани циљеви истраживања у оквиру докторске дисертације, као и да је Закључак рада јасно написан.

10. Последње поглавље Литература обухвата укупно 376 наведених референци.

Комисија сматра да је Литература цитирана у оквиру докторске дисертације релевантна и у складу са предметом и циљевима истраживања.

VI СПИСАК НАУЧНИХ И СТРУЧНИХ РАДОВА КОЈИ СУ ОБЈАВЉЕНИ ИЛИ ПРИХВАЋЕНИ ЗА ОБЈАВЉИВАЊЕ НА ОСНОВУ РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА У ОКВИРУ РАДА НА ДОКТОРСКОЈ ДИСЕРТАЦИЈИ:

- **Božović, T., Vujičić, M. D., Kovačić, S., Jovanović, T., Pivac, T. (2023).** Tourist motivation for slow travel: a case study of the Vojvodina region, Serbia. *Acta Geographica Slovenica*, 62(3) 33–45. <https://doi.org/10.3986/AGS.10583>, **M23** (у процесу објављивања-потврда приложена)
- **Obrađović, S., Tešin, A., Božović, T., & Milošević, D. (2021).** Residents' perceptions of and satisfaction with tourism development: A case study of the Uvac Special Nature Reserve, Serbia. *Tourism and Hospitality Research*, 21(1), 31–43. <https://doi.org/10.1177/1467358420946789>, **M24**

- **Božović, T.,** Miljković, J., Mikulić, K. (2021). Goals and outcomes of slow tourism: case study of Vojvodina province. 6th International Scientific Conference ToSEE – Tourism in Southern and Eastern Europe 2021. ToSEE – Smart, Experience, Excellence & ToFEEL – Feelings, Excitement, Education, Leisure, Opatija, Croatia, Conference Proceedings pp. 125–135. **M33**
- **Božović, T.,** Pivac, T., Milojica, V. (2021). Slow tourism: new opportunity for tourism in post-pandemic world. Conference Proceedings PILC 2021 : PAR International Leadership Conference "Leadership after COVID-19". Rijeka: Visoka poslovna škola PAR, 2021. pp. 456–467, **M33**
- **Božović, T.,** Pivac, T. (2021). Spori turizam kao prilika za revitalizaciju napuštenih ruralnih područja u Severnoj Dalmaciji. Hrvatsko-srpski odnosi u 20. veku, Centar za istoriju, demokratiju i pomirenje, Novi Sad, str. 137–148. **M45**
- **Božović, T.,** Glišić, B. (2022). Pokret slow food kao moguća perspektiva razvoja ruralnog turizma u Obrovačkoj Bukovici. Hrvatsko-srpski odnosi u 20. veku, Centar za istoriju, demokratiju i pomirenje, Novi Sad. **M45** (u procesu штампе)

VII ЗАКЉУЧЦИ ОДНОСНО РЕЗУЛТАТИ ИСТРАЖИВАЊА:

На основу резултата истраживања, притом реализујући постављене циљеве и задатке истраживања уз примену научне методологије и коришћењем домаће и стране научне литературе, дошло се до закључка којим се усваја општа хипотеза дисертације: Локално становништво Западне Србије има позитиван став према општем развоју туризма. Локално становништво има тенденцију да подржи развој спорог туризма и жели да буде укључено у доношење одлука у вези са туризмом и спровођењем активности туризма. Носиоци туристичке понуде Западне Србије поседују потенцијале за развој спорог туризма и показују жељу да се укључе у његов развој у будућности.

Основни закључци односно резултати истраживања се могу сврстати у два дела:

1. Први део спроведеног истраживања имао је за циљ да утврди ставове локалног становништва према развоју туризма у њиховим заједницама, као и да утврди спремност да се подржи будући развој спорог туризма. Такође, приступило се утврђивању ставова локалног становништва о жељи да буде укључено у доношење одлука у вези са туризмом и спровођењем активности туризма. Резултати истраживања су показала да локално становништво има позитиван став према развоју туризма. Овакав став је доказан релативно високим средњим оценама сва три фактора издвојена експлаторном факторском анализом. Три фактора представљају ставове локалног становништва према перцепцији користи које туризам доноси заједници, тенденцију да подрже туризам и степену привржености заједници. Даље, према резултатима локално становништво Западне Србије показало је да има генерално позитиван став према пружању подршке у развоју спорог туризма у дестинацији. Ови резултати су веома битни јер бројни аутори наводе локално становништво и значај локалног карактера дестинације као један од важних стубова спорог туризма. Такође, резултати су показали да локално становништво Западне Србије у потпуности сматра да треба да буде укључено у развој туризма у својим заједницама. Становништво жели да буду укључено у доношење одлука о туризму на нивоу заједнице и да активно учествује и допринесе у истраживањима на тему туризма кроз учествовање на семинарима и конференцијама. Такође, становништво сматра да је потребно да заузме већинску улогу предузетника и радника у туризму у заједници, како би имали могућност да уживају у предностима развоја који ће их подстицати да своје способности прикажу кроз отварање малих предузећа.

2. Други део спроведеног истраживања имао је за циљ да утврди ставове дела носилаца туристичке понуде Западне Србије, како би се дошло до сазнања о разумевању концепта спорог туризма и спремности да се концепт прихвати. Такође, истраживање је спроведено са циљем да се испитају опште карактеристике туристичке понуде Западне Србије како би се дошло до сазнања да ли оне одговарају наведеном концепту.

Резултати показују да је свега трећина носилаца туристичке понуде Западне Србије била упозната са термином спори туризам пре истраживања, али су поједини испитаници након објашњења концепта дошли до закључка да је то управо вид туризма којим се они баве, без обзира што га тако не називају. Резултати показују да носиоци туристичке понуде у Западној Србији имају велике потенцијале за развој производа спорог туризма у својим домаћинствима, и показују жељу да прикључе развоју спорог туризма кроз неговање аутентичног пословања и представљања на другачији начин који би их издвајао од конкуренције.

На основу резултата и закључака у дисертацији даље су наведена ограничења, предлози за будућа истраживања и конструктивни предлози за будуће иницијативе које могу допринети развоју спорог туризма како у Западној Србији, тако и у Србији. На основу примера добре праксе у развијеним државама, предлаже се оснивање удружења које промовише спори туризам у Западној Србији. Удружење би требало, да захваљујући активном укључивању туристичких предузетника и локалних заједница, чува и промовише развој различитих места, чак и оних која су туристички слабо позната, и учини их вредним туристичким дестинацијама. Оснивање удружења би имало за циљ да створи бренд спорог туризма који би био посвећен туристичким предузећима и локалном становништву које је укључено у развој туризма. Такође, предлог за будућу иницијативу јесте и виши ниво сарадње међу општинама и градовима на територији Западне Србије, како би се објединила туристичка понуда на нивоу целе регије Западна Србија, која је предмет ове дисертације.

Комисија је позитивно оценила резултате и закључке истраживања.

VIII ОЦЕНА НАЧИНА ПРИКАЗА И ТУМАЧЕЊА РЕЗУЛТАТА ИСТРАЖИВАЊА:

Експлицитно навести позитивну или негативну оцену начина приказа и тумачења резултата истраживања.

Кандидаткиња је на јасан и одговарајући начин изложила, протумачила и представила резултате истраживања кроз приказ прилога, табела и графикана. На основу резултата су изведени закључци који одговарају предмету студије и пружају одговоре на постављене циљеве истраживања. Структура рада поклапа се са планом и дефинисаним циљевима дефинисаним у пријави теме. Наведена литература коришћена у раду је савремена, обимна и релевантна за тему истраживања. Резултати су научно оправдани и подржани бројним литературинам изворима. На основу начина приказивања и тумачења података, може се констатовати да рад садржи оригиналне научне резултате који задовољавају захтеве нивоа докторске дисертације.

IX КОНАЧНА ОЦЕНА ДОКТОРСKE ДИСЕРТАЦИЈЕ:

Експлицитно навести да ли дисертација јесте или није написана у складу са наведеним образложењем, као и да ли она садржи или не садржи све битне елементе. Дати јасне, прецизне и концизне одговоре на 3. и 4. питање:

1. Да ли је дисертација написана у складу са образложењем наведеним у пријави теме?

Комисија сматра да је дисертација кандидаткиње Тамаре Божовић написана у складу са образложењима написаним у пријави теме.

2. Да ли дисертација садржи све битне елементе?

Комисија оцењује да дисертација садржи све битне елементе оригиналног научног рада: јасно дефинисану тему истраживања, одговарајућу методологију уз употребу креирања нових модела и прикупљања података, преглед постојећих релевантних истраживања из области геонаука и туризма, и детаљан приказ резултата истраживања и њиховог тумачења у виду дискусије помоћу релевантне литературе.

3. По чему је дисертација оригиналан допринос науци?

Главни допринос ове дисертације је увођење методологије која је испитала ставове локалног становништва и ставове међу носиоцима туристичке понуде Западне Србије о могућности примене спорог туризма. Овај допринос је веома значајан, с обзиром да се у досадашњој литератури о спором туризму не могу пронаћи студије које проучавају ставове локалног становништва и стављају га у главни фокус. Такође, у досадашњој литератури нису истраживани ставови туристичке понуде и њихови потенцијали за развој овог концепта. Стога, ова студија даје нова сазнања о туристичким потенцијалима и представља добар основ за даља истраживања у оквиру теме спорог туризма. Такође, добијени резултати у овој дисертацији представљају прво детаљно детаљно истраживање повезано са спорим туризмом на простору Србије.

Напомена: докторска дисертација је у библиотеци Природно-математичког факултета прошла проверу оригиналности применом софтвера iThenticate за детекцију плагијаризма који је показао да „индекс сличности“ (Similarity Index) износи 18%. Применом софтвера утврђено је да од 150 извора са којима се утврдило поклапање, 97% извора поседује вредност мању (<) од 1% подударности. Подударност је приказана у поглављу који приказује истраживано подручје Западне Србије, и односи се на чињенице које представљају регионалне и природне карактеристике простора које су цитиране из литературе. Такође, у поглављу методологија подударност се односи на статистичко објашњавање метода коришћених у анализи дисертације које су утврђене и наведене у литератури (ликертова скала, спроведени тестови).

На основу свега наведеног, комисија закључује да је ова докторска дисертација оригинално дело и даје позитивну оцену за приказ и тумачење резултата истраживања.

4. Који су недостаци дисертације и какав је њихов утицај на резултат истраживања?

Увидом у докторску дисертацију и детаљним прегледом свих резултата комисија није уочила недостатке који би утицали на резултате истраживања и закључке рада.

X ПРЕДЛОГ:

На основу наведеног, комисија предлаже:

а) да се докторска дисертација прихвати, а кандидату одобри одбрана;

б) да се докторска дисертација врати кандидату на дораду (да се допуни односно измени);

в) да се докторска дисертација одбије.

Место и датум:

1. Александра Драгин, редовни професор
_____, председник

2. Кристина Кошић, редовни професор
_____, члан

3. Славица Томић, редовни професор
_____, члан

4. Татјана Пивац, редовни професор
_____, ментор

5. Марко Петровић, виши научни сарадник
_____, ментор

НАПОМЕНА: Члан комисије који не жели да потпише извештај јер се не слаже са мишљењем већине чланова комисије, дужан је да унесе у извештај образложење односно разлоге због којих не жели да потпише извештај и да исти потпише